

Skydda din häst – vaccinera mot stelkramp!

Hästen är det djur som är känsligast av alla för den plågsamma sjukdomen stelkramp. Dessbättre är vaccinering ett både enkelt och framför allt ett mycket effektivt sätt att skydda hästen. Alla hästar skall därför vara vaccinerade mot stelkramp.

Stelkramp är en mycket plågsam och livshotande sjukdom som kan drabba både människa och djur. Det beräknas att omkring 500 000 människor, de flesta nyfödda barn, dör runt om i världen varje år av stelkramp. Hästen och i synnerhet fölen, är det djur som är känsligast av alla för stelkramp.

Stelkramp orsakas av ett gift (toxin) som produceras av bakterien *Clostridium tetani*. Bakterien är allmänt förekommande i jord och träck. Den infekterar sår och växer till och producerar giftet under syrefria (anaeroba) förhållanden. Anaerob miljö förekommer i sticksår, vid navelinfektioner, sömstick, hovböld eller liknande. Giftet sprids via nervbanorna upp till centrala nervsystemet där det påverkar nervfunktionen och orsakar muskelspasmer.

Föl särskilt känsliga

Föl är särskilt känsliga för bakterien och många av de föl som drabbas har fötts av ett ovaccinerat sto, inte fått råmjölk eller inte kunnat tillgodogöra sig råmjölken på ett bra sätt.

Eftersom alla föl föds utan infektionsskyddande antikroppar är de beroende av råmjölkens innehåll av antikroppar. Genom att vid varje dräktighet vaccinera stoet cirka en månad före förväntad fölning förbättras råmjölkens kvalitet. Vaccination ökar halten av antikroppar och är en viktig och enkel

Hästar, och framför allt föl, är det djur som är mest känsligt av alla för stelkramp.
FOTO: Petri Johansson

sjukdomsförebyggande åtgärd som dock alltför ofta glöms bort. Alla dräktiga ston bör vaccineras mot stelkramp och också gärna mot hästinfluensa.

Hästar som är korrekt vaccinerade drabbas inte av stelkramp trots att sår och dylikt infekteras av bakterien *Clostridium tetani*.

Diagnos och behandling

Symtomen på stelkramp är typiska och relativt entydiga. Sjukdomen debuterar oftast med att hästen börjar röra sig stelt. Huvud och öron är utsträckta och svansen lyft. Framfall av tredje ögonlocket är typiskt för stelkramp. Efterhand intar hästen en så kallad sågbocksställning. Smärtsamma muskelspasmer som stimuleras av ljud, ljus och beröring förekommer. Efter 24 till 48 timmar får hästen svårt att svälja och andas. Döden inträffar som en följd av utmattning, cirkulationssvikt eller andnöd.

Behandling är endast möjlig i ett tidigt stadium. Serum med stelkramps-antitoxin, penicillin samt understödjande behandling utgör grunden för all behandling. Endast få fall behandlas dock framgångsrikt.

Några fall årligen

Varje år förekommer något till några fall i Sverige. Antalet är inte stort men varje stelkrampsfall är definitivt ett för mycket. Detta eftersom sjukdomen är mycket plågsam och för att den lätt och effektivt kan förhindras genom korrekt vaccinering.

Försäkringsbolagen ersätter inte veterinärvårdskostnader eller livvårde för en ovaccinerad häst som drabbas av stelkramp.

Vaccinationsprogram

Dräktiga ston, som är grundvaccinerade, vaccine-

ras vid varje dräktighet en gång under sista tredjedelen av dräktigheten. Optimalt är cirka en månad innan förväntad fölning. Då ges vaccinet tillräckligt med tid för att ge maximal effekt och antikropparna kan ansamlas i råmjölken när produktionen av denna sätter igång. Fölet skyddas genom de, via råmjölken, passivt överförda antikropparna under sina första levnadsmånader.

Fölet vaccineras därefter första gången vid 4-6 månaders ålder och därefter enligt respektive vaccintillverkares rekommendationer (oftast en andra vaccination fyra veckor efter första och tredje vaccinationen 6 månader efter andra). Efter denna grundvaccinering ges vaccinet med ett till tre års mellanrum.

Föl födda efter ovaccinerade ston kan ges stelkrampsantitoxin-serum strax efter födseln och vaccineras vid 1-2 månaders ålder. Observera dock att denna behandling/vaccinering inte ersätter vanlig grundvaccinering utan alltid skall följas upp med ordinarie vaccinprogram vid 4-6 månaders ålder.

Övrig vaccinering

Stelkrampsvaccineringen av det dräktiga stoet kan med fördel kombineras med influensavaccinering vid samma tillfälle. På motsvarande sätt som för stelkramp, ges fölet då ett ökat skydd mot hästinfluensa under de första levnadsmånaderna. Om stoet vaccineras i femte, sjunde och nionde dräktighetsmånaden mot virusabort (EHV-1) får fölet sannolikt på liknande sätt ett visst ökat skydd mot luftvägssjukdom orsakad av detta virus.

Kom också ihåg att all vaccinering av det dräktiga stoet är utan värde om fölet inte får i sig - och tillgodogör sig - tillräckligt med råmjölk.

Alla dräktiga ston bör vaccineras mot stelkramp och för ett sto som är grundvaccinerat är det optimalt att vaccinera cirka en månad före förväntad fölning.

FOTO: Lena Karlsson

TEXT:

Johan Hellander, leg. vet.

Menhammar Stuteri, Ekerö